

До спеціалізованої вченої ради
ДФ 70.895.058 у Хмельницькому
університеті управління та права імені
Леоніда Юзькова

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата юридичних наук, професора Крушинського С.А. на дисертацію
Шабатури Максима Вікторовича на тему
**«Об'єднання і виділення матеріалів досудового розслідування в особливих
порядках кримінального провадження»**, подану на здобуття освітньо-
наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право

Ступінь актуальності теми дисертації. Проблеми диференціації кримінального провадження як в досудовому розслідуванні, так і в судовому провадженні є надзвичайно актуальними, оскільки пов'язані з виявленням найбільш ефективних форм кримінального судочинства, що забезпечують з'ясування усіх обставин кримінального провадження, захист прав та законних інтересів суб'єктів кримінальної процесуальної діяльності, а також його максимальну ефективність. На можливість диференціації кримінального провадження впливають низка факторів матеріально-правового і процесуального характеру, зокрема, тяжкість кримінальних правопорушень, складність їх розслідування і розгляду, доцільність певного спрощення і прискорення провадження або, навпаки, забезпечення додаткових процесуальних гарантій.

На сьогодні наявні окремі прогалини у законодавстві, проблеми його застосування в судовій практиці, численні дискусійні положення в теорії кримінального процесу, що стосуються диференціації кримінального судочинства, зокрема, й дотичні до реалізації інституту об'єднання і виділення матеріалів досудового розслідування. Об'єднання і виділення матеріалів досудового розслідування також спрямоване на забезпечення оптимальності здійснення кримінального провадження у цій стадії процесу. З огляду на вказані аргументи є всі підстави погодитися із вибором теми дисертації як безумовно актуальної для науки кримінального процесу, а також правозастосовної практики.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Дисертант чітко окреслив наукову проблему, яка підлягає дослідженню і вирішенню, правильно визначив об'єкт та предмет дослідження. Структура дисертаційного дослідження характеризується чіткою і послідовною побудовою, є збалансованою та забезпечує поступовість наукового дослідження. Структурні елементи дисертації перебувають у логічному зв'язку між собою в рамках єдиного

напрямку розвитку наукової думки. Запропонована структура дисертації дала можливість автору розкрити наукові підходи до розуміння сутності категорій єдності та диференціації кримінальної процесуальної форми, дослідити її вплив на оптимізацію кримінального провадження шляхом об'єднання і виділення матеріалів досудового розслідування, проаналізувати особливості об'єднання і виділення матеріалів досудового розслідування в окремих спрощених та ускладнених порядках кримінального провадження, подати пропозиції для удосконалення чинного кримінального процесуального законодавства.

Метою дослідження автор визначив одержання науково обґрунтованих результатів, а саме висновків та положень щодо правової природи, підстав, умов та порядку прийняття рішень про об'єднання і виділення матеріалів досудового розслідування в особливих порядках кримінального провадження, а також розробки пропозицій щодо вдосконалення норм чинного кримінального процесуального законодавства та практики його застосування. Для досягнення поставленої мети визначено вісім завдань, які в цілому кореспондують з планом роботи та положеннями, викладеними у висновках.

З урахуванням поставленої мети, визначеного об'єкта та предмета дослідження дисертантом правильно використані загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання у їх поєднанні. Такий підхід забезпечив повноту розроблення теми дослідження і достовірність отриманих результатів.

Обґрунтованість та достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, обумовлена й тим, що здобувач використав достатню кількість актів законодавства, судової практики та наукової літератури з аналізованих питань, вивчив досвід окремих зарубіжних держав, а також практику Європейського суду з прав людини.

Висновки та рекомендації дисертант обґрунтовує з урахуванням судової практики на основі вивчення окремих судових рішень у кримінальних провадженнях, розміщених в Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Таким чином, достовірність та обґрунтованість положень, висновків та рекомендацій, отриманих Шабатурою М.В. у дисертаційному дослідженні, забезпечена завдяки використанню належної джерельної бази, опрацюванню значної кількості нормативних актів, судової практики, правильному поєднанню методів наукового пошуку.

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, повнота їх викладу у наукових публікаціях.

Є підстави стверджувати, що рецензована дисертація є одним із перших у національній науці кримінального процесуального права спеціальних комплексних досліджень, в якому розглянуто доктринальні і прикладні

проблеми об'єднання і виділення матеріалів досудових розслідувань саме в диференційованих порядках кримінального провадження.

У межах здійсненого дослідження отримано результати, що мають наукову новизну. Зокрема, дисертант сформував авторське бачення шляхів удосконалення нормативно-правового регулювання підстав виділення матеріалів кримінального провадження, зокрема, щодо уточнення використаних законодавцем оцінних формулювань запропонував закріпити відкритий перелік підстав виділення таких матеріалів.

Продемонстровано власний підхід до нормативного урегулювання підстав ухвалення процесуальних рішень щодо об'єднання та закриття кримінальних проваджень у формі приватного обвинувачення, зокрема, запропоновано відмовитися від існуючого нормативного положення про відмову потерпілого від обвинувачення і замість нього запровадити інститут примирення потерпілого і підозрюваного (обвинуваченого).

Крім того, акцентується увага на необхідності запровадження спеціальної процедури судового контролю у випадках витребування органом досудового розслідування окремих матеріалів кримінального провадження, розслідування в яких здійснюється іншим органом досудового розслідування.

У роботі доводиться, що відповідно до чинного кримінального процесуального закону у разі наявності в кримінальному провадженні матеріалів, які становлять державну таємницю, обов'язково слід вирішувати питання про можливість виділення відповідних епізодів в окреме провадження з метою максимально скоротити число учасників процесу, яким стануть відомі зазначені матеріали.

Звичайно, робота містить і низку інших положень, що мають ознаки наукової новизни. Наукова і практична цінність одержаних результатів полягає в можливості їх використання у нормотворчій діяльності, а також зазначені положення можуть сприяти виробленню єдиної практики застосування судами кримінальних процесуальних норм. Результати дослідження можуть використовуватися в навчальному процесі при вивченні дисциплін кримінально-процесуального циклу.

Основні результати дисертації Шабатури М.В. достатньо повно відображені у 4 наукових статтях, опублікованих у вітчизняних виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України, а також у 5 тезах доповідей на конференціях, що відповідає вимогам, передбаченим постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12 січня 2022 року № 44.

Основні положення дисертації, що виносяться на захист, у достатньому обсязі відображені в анотації до дисертації, зміст якої відповідає встановленим вимогам. Текст дисертації викладено у науковому стилі, літературною державною мовою.

У роботі наявні окремі недоліки технічного характеру, зокрема, в електронному примірнику дисертації (с. 94-95) мабуть з технічних причин належним чином не відобразились посилання на використані джерела, однак у паперовому примірнику наявні коректні посилання.

Оцінка відсутності / наявності порушення академічної доброчесності.
У дисертації звернення здобувача до ідей, думок інших науковців містять посилання на відповідні джерела. Порушень академічної доброчесності у тексті дисертації рецензентом не виявлено.

Загальна позитивна оцінка дисертації не виключає можливості висловлення окремих зауважень, виявлення окремих спірних та таких, що потребують додаткової аргументації, положень і висновків, внесення певних побажань рекомендаційного характеру.

1. У розділах 2 і 3 дисертації дисертант розглядає особливості об'єднання і виділення матеріалів досудового розслідування у спрощених та ускладнених диференційованих порядках кримінального провадження. Водночас, в роботі не наведено чіткої класифікації особливих порядків кримінального провадження, тобто до кінця не зрозуміло, які з них слід відносити до спрощених, а які до ускладнених. Крім того, цікавою є думка здобувача щодо того, чи існують такі диференційовані провадження, які мають ознаки і спрощення, і ускладнення одночасно.

2. Автор в цілому вірно зазначає, що існує потреба удосконалення процесуального статусу особи, матеріали щодо якої були виділені в окреме провадження, і така особа не може мати статусу підозрюваного (а в подальшому і обвинуваченого) у первісному кримінальному провадженні, а відповідно і процесуальні можливості відстоювання власних законних інтересів для такої особи обмежені. Водночас, варто було б запропонувати проект відповідної кримінальної процесуальної норми, якою урегулювати статус такого учасника процесу.

3. На с. 110 дисертації відображено не зовсім коректний, на мій погляд, підхід до визначення підстав для здійснення спеціального досудового розслідування. Видається, що у цьому контексті варто виділяти матеріально-правову і процесуальну підстави. Матеріально-правова підстава передбачає вчинення обвинуваченим не будь-якого кримінального правопорушення, а лише того, яке передбачене ч. 2 ст. 297-1 КПК України. А процесуальна підстава включає: 1) наявність ухвали слідчого судді про здійснення

спеціального досудового розслідування; 2) відсутність підозрюваного у зв'язку із: а) переховуванням від органів досудового розслідування або на тимчасово окупованій території України, або на території держави-агресора з метою ухилення від кримінальної відповідальності; б) оголошенням його у міжнародний розшук; в) проведенням за рішенням уповноваженого органу обміну його як військовополоненого. Натомість, повноліття підозрюваного, доцільно розглядати не як підставу, а як умову, за наявності якої допускається проведення досудового розслідування в режимі *in absentia*.

4. Досліджуючи особливості досудового розслідування в умовах воєнного стану, автор не приділив достатньо уваги окремим проблемним питанням гарантій законності та забезпечення законних інтересів особи. Дисертант вірно зазначив, що є потреба конкретизації поняття «об'єктивна неможливість» у контексті виконання слідчим суддею своїх повноважень, але не вказує, як саме це можливо і варто зробити. Крім того, додаткової аргументації потребує підхід відповідно до якого провадження в умовах воєнного стану розглядається як ускладнене. На мою думку, об'єктивна неможливість здійснення окремих процесуальних дій та прийняття процесуальних рішень в загальному порядку, зважаючи на небезпеку для життя і здоров'я учасників кримінального провадження, відсутність доступу до окремих територій, повне або часткове обмеження функціонування органів державної влади зумовлює спрощення (а не ускладнення) порядку досудового розслідування в умовах воєнного стану. Таке спрощення передбачає тимчасовий відхід від окремих кримінальних процесуальних гарантій та обмеження окремих прав та законних інтересів осіб, передбачених КПК України.

5. Варто було провести соціологічне дослідження думки практичних працівників і науковців щодо проблемних питань за темою дисертації та узагальнити його результати, які могли б бути використані для обґрунтування окремих положень, висновків та пропозицій, які містяться у роботі.

Разом з тим, слід відзначити, що висловлені рецензентом зауваження і побажання мають дискусійний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації.

Висновки:

1. Дисертація Шабатури Максима Вікторовича на тему «Об'єднання і виділення матеріалів досудового розслідування в особливих порядках кримінального провадження» є завершеною науковою працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані результати, що у своїй сукупності мають значення для розвитку доктрини і практики кримінального судочинства.

2. Зміст дисертації Шабатури М.В. відповідає заявленій спеціальності 081 Право.

3. Дисертація Шабатури М.В. виконана і оформлена у відповідності до вимог, передбачених постановою «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12 січня 2022 року № 44 та наказом МОН України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12 січня 2017 року № 40.

4. Здобувач Шабатура Максим Вікторович заслуговує на присудження йому освітньо-наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право.

Рецензент
завідувач кафедри кримінального
права та процесу Хмельницького
університету управління та права
імені Леоніда Юзькова,
кандидат юридичних наук, професор

Сергій КРУШИНСЬКИЙ